

SYNODÁLNA CESTA PREŠOVSKÉJ ARCHIEPARCHIE

Archieparchiálna syntéza synodálnych konzultácií

Prešov, 27. júna 2022

Úvod

V nedeľu 10. októbra 2021 otvoril pápež František vo Vatikáne synodálny proces, do ktorého sa zapojila aj naša gréckokatolícka Prešovská archieparchia. Archijerejskou svätou liturgiou v nedeľu 17. októbra 2021 o 10.00 hod. v Katedrále sv. Jána Krstiteľa v Prešove sa otvorila archieparchiálna fáza synody. V závere tejto liturgie otec arcibiskup metropolita Mons. Ján Babjak SJ vymenoval koordinátorov synodálneho procesu na archieparchiálnej úrovni: doc. ThDr. Marcela Mojzeša, PhD., doc. ThDr. Petra Tirpáka, PhD., Mgr. Petra Kačura. Už samotné stretnutia koordinátorov boli súčasťou synodálneho procesu.

Na základe plánu archieparchiálnej fázy otec arcibiskup metropolita Mons. Ján Babjak SJ ustanovil aj archieparchiálny synodálny tím (ďalej AST), ktorého členmi sú okrem koordinátorov a kňaza zodpovedného za médiá aj zástupcovia reholí, zástupcovia mladých, manželka kňaza, laický manželský pár, zástupca Rómov, zástupca Rusínov, zástupca hnutí a spoločenstiev, zástupkyňa Charity a zástupca seniorov. Prvé stretnutie tohto tímu sa uskutočnilo 22. novembra 2021 v priestoroch Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove. Všetkých stretnutí bolo päť. Niektoré z nich kvôli pandemickým opatreniam prebiehali online formou. Na prvých troch stretnutiach tímu sa aktívne zúčastňoval aj dnes už emeritný otec arcibiskup Ján Babjak SJ.

Všetky stretnutia tímu začínali modlitbou za synodu. Pokračovali spevom časti Akatistu k Svätému Duchu a vypočutím si krátkeho úryvku z evanjelia dňa s následným zamyslením. Pracovná časť pozostávala zo stále aktuálnych bodov (reflexia členov AST nad témami z Vademeka, príprava webinárov, hodnotenie doterajšieho priebehu či príprava stretnutia, z ktorého vzišla výsledná syntéza). Veľkým prínosom bol čas stíšenia sa, ktorý sa ukázal ako veľmi potrebný.

Samotná fáza miestnych synodálnych konzultácií začala 15. marca 2022 a trvala do 13. mája 2022. Obsahom synodálnych konzultácií bolo 10 tém, ktoré boli doplnené o ďalšie 3 témy, ktoré vzišli z podnetov života miestnej cirkvi: Starostlivosť o kňazské rodiny; Starostlivosť o rodiny v špecifických situáciách; Ako napomáhajú zažiť spoločné kráčanie aktuálne výzvy v spoločnosti: covid, postcovid a vojna na Ukrajine.

Miestni koordinátori mali pred začiatkom konzultácií možnosť zúčastniť sa troch formačných webinárov, ktoré im ponúkli cenné rady, ako viesť samotné stretnutia. V úvodnom webinári (14. február 2022) odzneli základné informácie ohľadom synodálnej cesty. Druhý webinár (28. február 2022) bol venovaný základom vedenia diskusnej skupiny (nielen synodálnej), ktorým nás sprevádzala lektorka pani E. Račková z Nitry. Tretí webinár (7. marec 2022) sa uskutočnil na tému duchovné rozlišovanie v skupine a praktická realizácia synodálnych konzultácií. Spolu sa ich zúčastnilo okolo 250 koordinátorov spomedzi laikov, ale aj kňazov. Materiály z webinárov ako aj

iné podnety zo synodálnej cesty sú dostupné na stránke www.grkatpo.sk - Gréckokatolícke arcibiskupstvo Prešov - Synoda o synodalite 2021 - 2023.

Výstupy z jednotlivých synodálnych konzultácií boli spracované podľa jednotlivých protopresbyteriátov či spoločenstiev (ako napr. manželky kňazov, mladí, Charita, rehoľné spoločenstvá, kňazský seminár, teologická fakulta, Rómska misia, hnutia a spoločenstvá a pod.) a boli predstavené ich referentmi na Archieparchiálnom synodálnom stretnutí (ďalej ASS), ktoré sa uskutočnilo 25. mája 2022 v Prešove. Slávnosť začala synodálnym sprievodom – spoločným kráčaním – pozostávajúcim z pozvaných kňazov, laikov, referujúcich i nereferujúcich účastníkov smerom do katedrálneho chrámu, kde sme slávili archijerejskú sv. liturgiu, ktorej predsedal vladyka Peter Rusnák, apoštolský administrátor sede vacante Prešovskej archieparchie. Pracovná časť prebiehala na pôde Gréckokatolíckej teologickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove a zakončená bola spoločným obedom. Pozvanie prijal aj zástupca evanjelickej cirkvi augsburského vyznania, tajomník biskupa východného dištriktu v Prešove Marek Cingel', ktorý pozdravil celé synodálne zhromaždenie.

Ovocie synodálnych konzultácií bolo veľmi rozsiahle. Sme si vedomí toho, že viaceré z podnetov sa týkajú konkrétneho života v archieparcii a niektoré môžu byť podnetom aj pre iných. Syntézy za jednotlivé protopresbyteriáty a iné spoločenstvá boli opätovne prečítané koordinátormi a kľúčové body boli spolu s vladykom Petrom spracované do tejto archieparciálnej syntézy. Všetky zaslané ovocia synodálnych konzultácií ostávajú v archíve Arcibiskupského úradu v Prešove.

Synodou žila celá naša Prešovská archieparchia. Chceme sa preto poďakovať všetkým, ktorí sa akýmkoľvek spôsobom angažovali v tomto synodálnom procese. Všetkým, o ktorých ani nevieme, ale svojimi modlitbami sprevádzali tento proces a všetkým, ktorí sa nebáli, prijali pozvanie a rozhodli sa vyjadriť svoj názor, počúvať iných a otvárať svoje srdcia pre nové veci.

Synodálna cesta nekončí. Ako hovorí svätý Ján Zlatoústý, ktorého cituje aj pápež František „Cirkev a synoda sú synonymá.“ Z viacerých farských i iných spoločenstiev Prešovskej archieparchie zaznieva túžba ďalej pokračovať v podobných stretnutiach, ako boli synodálne konzultácie. Ostávajme v otvorenosti na podnety Svätého Ducha.

Jadro – kľúčové body

1. Prvým a najdôležitejším kľúčovým bodom je začať robiť vážny **katechumenát**, či už predkrstný, alebo pokrstný.
2. Vo všetkých syntézach zaznievala **túžba ľudí stretávať sa** a rozvíjať základné tézy celej synodálnej cesty, a to hovoriť, počúvať sa a spoločne rozlišovať. **Budovať malé spoločenstvá**, v ktorých sa ľahšie zdieľa vlastný život. Cirkev má byť spoločenstvom spoločenstiev. Je tu veľké pozvanie Svätého Ducha, lebo On je ten, ktorý vytvára spoločenstvo.
3. Kedysi sa ľudia viac potrebovali, lebo sami nič nedokázali. Chudoba a nedostatok ich viac či menej nútili k spolupráci. Je však pravdou, že v tej dobe bol život viac preniknutý Božou prítomnosťou. Obdobie pandémie a súčasná kríza vo svete nám môžu pomôcť vrátiť sa k uvedomeniu si bytostnej potreby blízkosti iného človeka a k **prekonávaniu individualizmu**.
4. S tým súvisí aj ďalší kľúčový bod. Tí, ktorí sú už členmi konkrétneho spoločenstva vo farnosti, stretávajú sa často s **nepochopením**, a tak sa môže vytvárať bariéra medzi týmto konkrétnym spoločenstvom a ostatnými členmi farnosti, ba dokonca aj medzi nimi a kňazom. Tak sa vytráca dôvera, ktorá je podstatným prvkom práve preto, aby sa ľudia medzi sebou zdieľali. Práve títo veriaci sa mnoho ráz cítia marginalizovaní. Do tejto kategórie patria aj **mladí** (deti, nást'roční), ktorí sa chcú dať do služieb všeobecnej a miestnej cirkvi, no často sa stretávajú s nepochopením, ba až nezájmom o to, čo prežívajú a čo túžia prežívať. Účasť na tomto synodálnom procese im ponúkla možnosť nanovo zažiť, že Boh a Cirkev má o nich záujem.
5. Svätý Otec František nás vyzýva viac počúvať ako hovoriť. V rámci synodálneho procesu opakovane zaznela túžba **vyjsť** (zo seba, z vlastnej uzavretosti), **zaujímať sa o život iných** (mladých, starých, rodín,...), o ich konkrétny život.
6. Niektorí nevedia osloviť v pastorácii deti, mladých a rodiny.
7. Synodálne konzultácie vo farnosti umožnili viacerým spoznať sa osobne aj po mene – tým, ktorí sa stretávali len anonymne v chráme.
8. Vôľa pokračovať v synodálnych alebo podobných konzultáciách.
9. Pri mnohých syntézach sa opakuje jedno a to isté, aby **slávenie Eucharistie neostalo iba pri liturgickom obrade, ale smerovalo k zotrúvaniu jednotlivcov i spoločenstiev v Kristovej prítomnosti**. Zaznievala túžba tráviť viac času s Ježišom, s Jeho slovom a prehlbovať život modlitby. Toto bolo označené ako spojovací materiál medzi veriacimi vo farnosti.

10. Jednou z možných príčin rozdelenia medzi ľuďmi môže byť aj **nejednota medzi predstaviteľmi hierarchie našej cirkvi** a prevládajúci klerikalizmus, v tom zmysle, že kňaz nemusí byť na všetko sám a má patent na všetko. Pomenúvajú to takto nielen veriaci farností, ale aj seminaristi a ľudia z akademického prostredia. V jednej zo syntéz to bolo pomenované ako strata autenticity cirkvi.
11. Potreba **psychologickej pomoci v duchu katolíckej náuky**: pre manželov, rodiny, jednotlivcov... ako aj v prípadoch domáceho násillia.
12. **Pastorácia marginalizovaných skupín**: Rómovia, seniori, vdovy, vdovy po kňazoch, vdovci, slobodné matky, bezdomovci, rozvedení, osoby LGBTI, ľudia, ktorí nemôžu prijímať Eucharistiu, tí, ktorí sú postihnutí rozličnými zraneniami a otroctvami, nepraktizujúci veriaci a neveriaci. Tí všetci čakajú na naše skutky lásky. Učiť sa prevziať duchovnú zodpovednosť jeden za druhého.
13. **Pozvanie ľudí k službe vo farnosti**. Mnohí chcú mať zodpovednosť i podiel na spoločenstve, do ktorého patria. Pomáhať jednotlivcom, aby sa začlenili do miestneho farského spoločenstva.
14. Zazneli viaceré konkrétne návrhy, čo sa týka **liturgického života**.
15. Zo strany časti **rusínskych gréckokatolíkov** zaznela požiadavka vytvárať priestor k vzájomnému dialógu a citlivému riešeniu ich požiadaviek v rámci Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku.
16. Centrum pre rodinu, ktoré sa zaoberá prípravou snúbencov a sprevádzaním manželov, ako aj niektorí kňazi, podali viaceré konkrétne podnety na **riešenie otázok spojených s manželskou sexualitou**. Skonštatovali, že na Slovensku chýba sexuálny terapeut, ktorý by pôsobil v duchu učenia Katolíckej cirkvi.
17. Ukazuje sa potreba, aby pri problémoch a ťažkostiach, ako napríklad neplodnosť, dieťa s hendikepom, choroba manželského partnera, hľadanie životného partnera, boli oslovení ľudia, ktorí majú konkrétnu skúsenosť, či by sa nechceli stať osobou prvého kontaktu pre ľudí s podobným problémom.
18. Potreba dať viac do povedomia **zasvätený život**. Prítomnosť rehoľníkov vo farnosti môže spôsobiť, že mladí ľudia objavia krásu rehoľného povolania. Je vhodné podporiť a rozvíjať spoluprácu zasvätených osôb s laikmi.
19. **Kňazské manželstvá a rodiny**:
 - a. S veľkými, dokonca až existenčnými ťažkosťami sa stretávajú predovšetkým manželky kňazov v dôchodkovom veku, manželky kňazov s dlhodobou vážnou diagnózou či vdovy.

- b. Bolo by dobré, keby kňaz zostal na jednom mieste dlhšiu dobu. V prípade výberu novej dispozície kňaza brať do úvahy zamestnanie manželky a počet detí, ako aj ich školu.
 - c. Potreba posilniť starostlivosť o manželku kňaza (a rodinu) po ochorení manžela, osobitne po jeho smrti. V prípade závažných životných zmien aby bolo zabezpečené aj dočasné bývanie pre rodinu kňaza.
 - d. Reflexia nad fungovaním a spiritualitou kňazského manželstva a rodiny so zreteľom na spoločenský vývoj v posledných desaťročiach a aktuálne problémy súčasnej doby. Vytvoriť priestor na to, aby sa kňazské rodiny mohli stretávať v menších spoločenstvách kňazských rodín, navzájom sa zdieľať, podporovať a modliť sa za seba. Nemenej dôležité je spoznávanie sa kňazských rodín navzájom v rámci gréckokatolíckej cirkvi. Starostlivosť o vdovy a vdovcov z kňazských rodín.
 - e. Misiou kňazských rodín je „vychádzať von“, nežiť vo svojich bublinách, pretože ak laické manželstvá a rodiny vidia, že aj v kňazských rodinách sa riešia podobné ťažkosti, uvoľnia sa a otvoria sa zdieľaniu o sebe a svojich rodinách, čo vytvorí priestor, aby sami boli pozvaní do života farnosti.
20. Potrebujeme sa zaujímať o **skutky, ktoré robí pápež**, aby sme videli, kam chce viesť Cirkev. Zoznámiť sa s pápežskými dokumentmi a učením Cirkvi, nezostávať len pri najnižšej forme poznania – mať svoj vlastný názor.

Závery – ďalšie konkrétne kroky

1. Zdravotne znevýhodnení vyjadrili svoje skúsenosti a ťažkosti s prístupnosťou na spoločné slávenia liturgií, nakoľko nie vo všetkých farnostiach majú bezbariérové prístupy do chrámu. Podieľať sa pri postupnej tvorbe bezbariérového prístupu do chrámu.
2. Každé spoločenstvo veriacich by malo mať svojich zástupcov, ktorí budú prezentovať názory a návrhy zodpovedným za vedenie cirkvi (impulz pre sfunkčnenie pastoračnej rady archieparchie).
3. Formácia laikov a laických lídrov. Po osobnej skúsenosti s Božou láskou má potom človek väčšiu túžbu byť aktívny v cirkvi.
4. Formácia mužov vo farnosti. Majú si uvedomovať zodpovednosť za odovzdávanie viery.
5. Podnety pre formáciu seminaristov: Viest' bohoslovcov k samostatnosti a k službe. Formovať k duchovnému sprevádzaniu.
6. Počúvať seniorov, pretože majú bohatšie skúsenosti zo života (rezonuje to aj v posledných katechézach pápeža Františka).
7. Aby naše centrá pre rodinu, pre mládež, pre Rómov pomáhali farnostiam, ako osloviť deti, mládež a rodiny, prípadne aj marginalizované skupiny cez vytváranie miestnych farských charít.
8. Návrh na aktualizáciu stanov Economickej rady farnosti (ďalej ERF) a Pastoračnej rady farnosti (ďalej PRF). Vysvetlenie: Pre dialóg a určitú pružnosť cirkvi smerom do vnútra, ale aj smerom navonok, nie je veľmi prospešné, ak sa ERF a PRF v niektorých farnostiach neobmieňa celé desaťročia – a teda chýba nový pohľad (Porovnaj Stanovy ERF, čl. V, bod 3; Stanovy PRF, bod 5).
9. Konkrétnymi požiadavkami ohľadom liturgie sa bude zaoberať liturgická komisia.
10. Návrhmi časti rusínskych gréckokatolíkov sa bude zaoberať ABU, Komisia pre Rusínov, a to v spolupráci so všetkým potrebnými zainteresovanými komisiami a poradnými orgánmi cirkvi.
11. Chýba aplikácia kresťanskej výučby o sexualite pre deti základných a stredných škôl. Iste, má to byť realizované v prvom rade v rodinách, no viacerí rodičia by v tomto smere privítali aj pomoc zo strany cirkvi (web stránky, brožúrky, postupy).
12. Synodálna cesta ukázala potrebu prípravy farností, čo sa týka života spoločenstva, spolupráce kňazov s laikmi, aby v prípade akýchkoľvek krízových situácií, ktoré môžu v budúcnosti nastať (nové vlny covidu, živelné pohromy, vojny, choroby a pod.), mohla cirkev ukázať svoju prítomnosť v službe a láske Ježiša Krista, lebo tejto prítomnosti aj sekularizovaná spoločnosť rozumie.

Prílohy – dokreslenie skúsenosti prežitej synodálnej cesty

1. Moja skúsenosť – svedectvo účastníčky synodálnych konzultácií (Príloha č. 1)
2. Sme synodálna rodina – svedectvo manželov, členov Archieparchiálneho synodálneho tímu (Príloha č. 2)
3. Ako mladí a deti vnímajú Cirkev (Príloha č. 3)
4. Aký obraz Cirkvi chceme ponúknuť dnešnému svetu? (Príloha č. 4)